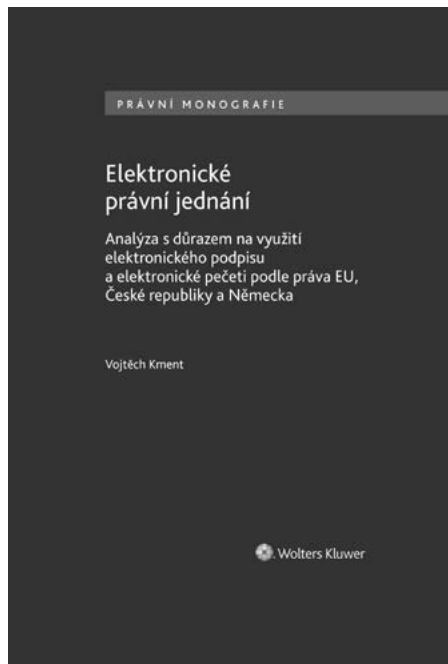

Elektronické právní jednání

Analýza s důrazem na využití elektronického podpisu a elektronické pečeti podle práva EU, České republiky a Německa

Vojtěch Kment

Praha: Wolters Kluwer, 2018, 460 s. ISBN 978-80-7552-814-8

Elektronické a online prostředí je pro náš moderní život stále důležitější. Platilo to před lety, kdy Vojtěch Kment svá doktorská studia započal, platilo to ještě více předloni, kdy je úspěšně dokončil a svou disertaci publikoval ve věhlasném nakladatelství, a platí to ještě více teď, kdy pandemie zákeřného viru omezuje přímé mezilidské kontakty natolik, že se do online prostředí přesouvá výuka i na základních školách. Kmentova rozsáhlá studie je tak vlastně ještě aktuálnější než v době, kdy vznikala – což je v právu a IT věc věru nevídaná.

Jde přitom o studii velmi důkladnou a velmi poctivou, provedenou osobou s hlubokými znalostmi a zkušenostmi jak v oblasti práva, tak v oblasti informačních technologií. To druhé je přitom klíčové: pro přesné uchopení a pochopení problematiky elektronického právního jednání, zejména pak různých technických aspektů autentifikace jednajících (potažmo míry substituce jednajících subjektu počítačovým algoritmem), totiž nestačí znalosti běžného, jakkoli dobře poučeného uživatele elektronických prostředků; vyžaduje si to naopak technické znalosti základní architektury počítačových systémů, které jsou pro dnešního uživatele v praxi nedosažitelné.

Pro recenzovanou monografii to platí dvojnásob, neboť autor svou pozornost soustředí nikoli na běžné právní jednání v elektronickém prostředí a tzv. prostý elektronický podpis, jak jej známe z objednávání knih, počítačových komponentů či donášky jídla; této problematice tzv. e-commerce se naopak záměrně věnuje pouze okrajově (s. 2, 89–90, 378–381). Důraz naproti tomu klade na tzv. kvalifikovaný elektronický podpis, potažmo elektronickou pečeť, jakožto prostředky mnohem spolehlivějšího ověření identity elektronicky jednajících a integrity daného právního jednání. A jelikož nejde pouze o praktickou příručku, ale o vpravdě plnohodnotnou vědeckou monografii, věnuje autor významnou pozornost i problematice právního jednání obecně a podpisu a jeho právní funkce zvláště.

Jak Kment svůj výklad buduje? Monografii rozčlenil na 11 kapitol včetně přehledného úvodu (kterému ještě předchází předmluva a krátké shrnutí, obojí velmi prospívající srozumitelnosti vlastního obsahu knihy) a poměrně rozsáhlého souhrnu a závěru, a její vlastní obsah (kapitoly 2–10) lze rozdělit na část obecně teoretickou (kapitoly 2–5), část věnovanou nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 910/2014 o elektronické identifikaci a službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce na vnitřním trhu (nařízení eIDAS; kapitoly 6–8) a část věnovanou aktuální úpravě právního jednání s elektronickým podpisem v ČR (kapitoly 9–10). V kapitolách 3 a 7 se přitom dívá k našim západním sousedům, u nichž nachází „ideální komparativní právní etalon“ (s. 10), a to v oblasti základní teorie i její praktické implementace.

A co z této rozsáhlé monografie vyzdvihnout? Na prvním místě je jednoznačně důkladný (a kritický) popis pravidel a principů zavedených v nařízení eIDAS, včetně jejich technického a technologického pozadí. Příslušná kapitola (6) by přitom svým rozsahem téměř 170 stran vydala na samostatnou publikaci, přesto je přehledně členěná a srozumitelná. Mimořádně přínosný je v jejím rámci zejména výklad věnovaný elektronické pečetě jakožto novému institutu zavedenému nařízením eIDAS.

Na druhém místě lze zmínit kritické posouzení implementace uvedeného nařízení v právu ČR, a to jednak na pozadí komparace se situací v Německu, jednak na pozadí obecnějších úvah o elektronickém právním jednání v českém prostředí. I zde se autor věnuje také technickým

specifikacím uplatňovaných řešení, ať již jde o přípustné formáty elektronických dokumentů (s. 323–328), kryptografické aspekty příslušných operací (s. 297, 328), nebo o úvahu stran toho, zda je součástí elektronického právního jednání také „zaobalení datové zprávy“ (s. 325), jelikož to může být jediná její vrstva obsahující autentizační data jako elektronický podpis či pečeť.

V obecně teoretické rovině si pak zvláštní zmínku zasluhuje zcela původní pojednání o právních funkcích podpisu. Kment zde vychází z toho, jak tuto problematiku uchopuje obecná německá nauka, prokazuje její srovnatelnost s common law pojetím a celou ji zasazuje do kontextu elektronizace právních jednání a jejich složek. Ukazuje tak, že ačkoli se v právu primárně akcentují pouze dva aspekty podpisu (podpis jako autentizace podepsovaného obsahu, a podpis jako stvrzení konečnosti a vážnosti příslušného projevu vůle), jde o záležitost funkčně mnohem bohatší.

Celkově má Vojtěch Kment ve své monografii ke zkoumané problematice přístup, který lze charakterizovat jako kritický a tvořivý optimismus. Nedostatky nařízení eIDAS i jeho národní implementace otevřeně kritizuje a poukazuje na problémy, k nimž mohou vést. Navrhuje řešení, včetně těch legislativních. Zejména se ale celým

textem prolíná zřídavá spokojenost se sjednocením (v zásadě povedeným) technických i právních norem v této oblasti pro celý rozsáhlý trh EU s různorodými právními tradicemi, s přiměřeným prostorem ponechaným subsidiární právní úpravou pro iniciativu jednotlivce, ale také s dosavadním uspokojivým fungováním i těch „prostých“ elektronických podpisů (kupříkladu takřka nedochází k jejich právně relevantnímu falšování – s. 360-1). Jeho monografii tak lze jenom doporučit všem, kdo se také (s kritickým, ale tvořivým optimismem) chtějí – nebo musí – kvalifikovaným elektronickým právním jednáním na jakékoli úrovni zabývat. Je rovněž základním studijním zdrojem k nařízení eIDAS, kterému se věnuje v úctyhodné hloubce i rozsahu. Ale zaujme také učence mnohem více teoretického ražení – rozpracováním problematiky podpisu a jeho právních funkcí, ale třeba také prostou, celým textem se prolínající úvahou stran toho, do jaké míry lze právní jednání (a vyhotovování různých právních jednání ve smyslu podepsaných dokumentů) automatizovat a předat entitám typu rychlost měřících radarů. Ano, i o tom Vojtěch Kment ve své knize píše!

JUDr. Bc. Peter Brezina, Ph.D.